

Avdelning/funktion Business Region Göteborg/Investering & Etablering <u>/MoveToGothenburg & International House Gothenburg</u>	Dokumenttyp Remissutlåtande
Datum - Upprättad 2022-01-20	Datum – Senast uppdaterad 2022-01-20

Business Region Göteborg remissvar till:

1. Remiss av betänkandet *Ett förbättrat system mot arbetskraftsexploatering m.m. (SOU 2021:88)*, med diarienummer DNR 0071/21



1.1. SAMMANFATTNING

Business Region Göteborg fick den 8 november 2021 av Regeringskansliet i uppdrag att svara på Remiss av betänkandet *Ett förbättrat system mot arbetskraftsexploatering m.m. (SOU 2021:88)*. Remissvaren ska ha inkommit Justitiedepartementet senast den 8 februari 2022.

Business Region Göteborg ställer sig bakom de förslag som utredningen tar upp till regelverk för att stävja ett missbruk av internationell arbetskraft, men anser att utredningen inte tillräckligt belyser frågan om hur arbetet kan utvecklas att marknadsföra Sverige som talangdestination för internationella talanger, en avgörande fråga för svenskt näringsliv och konkurrenskraft i ett globalt perspektiv.

Förslaget om att en aktör ges ett samordnande ansvar för internationell kompetensförsörjning är bra, men vi anser att utredningen skall kompletteras med:

1. Att alla relevanta myndigheter skall få i uppdrag att inom sitt ansvarsområde utveckla arbetet och medverka till marknadsföringen av Sverige som talangdestination.
2. Det är viktigt att ytterligare tydliggöra nödvändigheten av stärkt myndighetssamverkan på frågan; *Om det finns ett behov av ytterligare myndighetssamverkan vid arbetskraftinvandring?*
3. Betänkandet skall kompletteras med förslag till ökad nationell finansiering till lokala aktörer som verkar inom en arbetsmarknadsregion med initiativ kopplat till talangattraktion, mottagande och integration.

Kompletteringarna är nödvändiga för att möta näringslivets omfattande industriella omställning och samlade behov av internationell talang. Genom tilläggen stärks nödvändigheten av myndighetssamverkan och att alla myndigheter har ett ansvar för utvecklingen av Sverige som talangdestination, samt tryggas en långsiktighet och kontinuitet i lokala aktörers satsningar inom en arbetsmarknadsregion och som dessutom har en god kännedom och förankring i hur arbetsmarknadsregionens näringslivs behov ser ut och matchas på bästa sätt. Sammantaget bidrar det till hållbar tillväxt, fler arbetstillfällen och en stärkt konkurrenskraft för hela Sverige i en global kontext.

I ärendet har Patrik Andersson VD för Business Region Göteborg beslutat, Per Österström, Business Region Göteborg varit föredragande. I handläggningen har även Niklas Delersjö Västsvenska Handelskammaren deltagit.

Göteborg

Datum: _____

Signering: _____
Patrik Andersson
VD, Business Region Göteborg

1.2. BAKGRUND

Regeringen beslutade den 6 februari 2020 att ge i uppdrag åt en särskild utredare att senast den 1 november 2021 inkomma i ett slutbetänkande *Remiss av betänkandet Ett förbättrat system mot arbetskraftsexploatering m.m. (SOU 2021:88)*, i utredningen om arbetskraftsinvandring. Business Region Göteborg fick den 8 november 2021 av Regeringskansliet i uppdrag att svara på Remiss av betänkandet *Ett förbättrat system mot arbetskraftsexploatering m.m. (SOU 2021:88)*. Remissvaren ska ha inkommit Justitiedepartementet senast den 8 februari 2022.

Redan den 2 februari 2021 lämnade utredaren in delbetänkandet *Ett förbättrat system för arbetskraftsinvandring (SOU 2021:5)* där den övergripande målsättningen var att förbättra den nuvarande regleringen för arbetskraftsinvandring samtidigt som dagens system för arbetskraftsinvandring värnas, till vilket Business Region Göteborg tidigare lämnat remissvar.

1.2.1 Uppdraget

Utredningens uppdrag i slutbetänkande (SOU 2021:88) har i huvudsak omfattat att;

- kartlägga hur och i vilken utsträckning regelverket för arbetskraftsinvandring används för organiserat missbruk
- kartlägga i vilken utsträckning deltidsarbetande arbetskraftsinvandrare, särskilt i arbetskraftsintensiva branscher, är utsatta för exploatering
- kartlägga förekomsten av handel med uppehållstillstånd för arbete
- lämna förslag om skärpta straff för arbetsgivare som utnyttjar systemet för arbetskraftsinvandring och om rätt till skadestånd för de arbetstagare som utnyttjas
- överväga att införa ett nytt brott och alternativa åtgärder som kan motverka utnyttjande av arbetstagare, belysa i vilken utsträckning lagen om näringsförbud (2014:836) kan användas i detta avseende samt överväga en möjlighet för arbetskraftsinvandrare att stanna kvar i landet under uppehållstillståndets giltighetstid
- ta ställning till hur marknadsföringen av Sverige som ett land för högkvalificerad arbetskraftsinvandring och företagande kan förbättras
- ta ställning till om det finns ett behov av ytterligare myndighetssamverkan vid arbetskraftsinvandring
- överväga om det nuvarande kravet på fyra månaders anställning vid s.k. spårbyte bör förkortas
- vid behov lämna författningsförslag eller föreslå andra åtgärder.

1.2.2 Förslaget

Förslaget som presenterats i slutbetänkande (SOU 2021:88) innefattar ändringar i;

- Förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716)
- Förslag till förordning om ändring i utlänningsförordningen (2009:97)
- Förslag till förordning om ändring i förordningen (1999: 1134) om belastningsregister för att motverka missbruket och utnyttjandet av utländsk arbetskraft.

Utöver det pekar utredningen på behovet av ökad kunskap i omvärlden om vilka möjligheter till arbete som erbjuds i Sverige och vilka regler som gäller. Man beskriver att det har framkommit att det pågår många bra initiativ men att de ofta bedrivs i form av tidsbegränsade uppdrag eller projekt på lokal, likväl som regional och nationell nivå, vilket medför att det saknas en långsiktighet och kontinuitet i arbetet med talangattraktion och mottagande av arbetskraft från utlandet.

Utredningen har därför föreslagit att det borde finnas ett samordnande organ med ett samlat ansvar för att koordinera det främjande arbetet för internationell kompetensförsörjning. För närvarande undersöks hur en sådan samordnande funktion skulle kunna utformas inom regeringens samverkansprogram för kompetensförsörjning och livslångt lärande. Utredningen bedömer att resultatet av detta arbete bör avvaktas och avstår därför från att föreslå en lämplig aktör för ett sådant uppdrag.

Därutöver bedömer utredningen att de nationella initiativen sweden.se (en webbplats som vänder sig till en internationell målgrupp med information om Sverige), samt projektet Flytta (genom Migrationsverket, Skatteverket, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen) där man gemensamt tagit fram ett koncept för en digital lösning där tjänster från dessa myndigheter samlas på ett och samma ställe, även fortsättningsvis bör få finansiering för att kunna vidareutvecklas.

1.2.3 Avgränsningar i bedömning av effekter och kostnader

Människor kan komma till Sverige på flera olika sätt och med flera olika typer av tillstånd eller undantag från tillståndsplikt.

Det kan röra sig om;

- arbetskraftsinvandrare från tredjeland med arbetstillstånd,
- asylsökande med undantag från kravet på arbetstillstånd,
- tredjelandsmedborgare som har arbetstillstånd i andra EU/EES länder,
- utstationerade och utsända,
- EU/EES-medborgare och
- irreguljära arbetskraftsinvandrare.

vilka kategorier varit föremål för utredningen.

Business Region Göteborgs bedömning och remissvar söker ta utgångspunkt i näringslivets behov.

1.2.4 Bedömning

Business Region Göteborgs bedömning och remissvar söker ta utgångspunkt i näringslivets behov.

Business Region Göteborg bedömer att;

- Utredningen för ett omfattande resonemang om hur arbetskraftsinvandring används för organiserat missbruk och hur detta kan stävjas, i vilken utsträckning deltidsarbetande arbetskraftsinvandrare är utsatta för exploatering, samt förekomsten av handel med uppehållstillstånd för arbete och lämnar förslag om straff för arbetsgivare och rätt till skadestånd för arbetstagare.
- Förslaget att en aktör ges ett samordnande ansvar för internationell kompetensförsörjning är bra, men vi bedömer att det är nödvändigt att alla relevanta myndigheter skall få i uppdrag att inom sitt ansvarsområde utveckla arbetet och medverka till marknadsföringen av Sverige som talangdestination, sett till näringslivets behov.
- Utredningen lagt en stor tonvikt vid hur regelverk missbrukas, i relation till att ta ställning till hur arbetet kan utvecklas att marknadsföra Sverige som talangdestination, att främja den arbetskraftsinvandring som behövs för det omfattande kompetensbehov som

näringslivet påvisar. Internationell rekrytering av högkvalificerad arbetskraft utgör ett nödvändigt komplement till nationell rekrytering, för att upprätthålla svensk konkurrenskraft och tillväxt.

Som exempel:

- projektet *Flytta* där fokus i första hand läggs vid att förbättra processen från myndigheter och där ett tydligare uppdrag kan ges att se på hur det passar in i och kan användas för att marknadsföra Sverige som talangdestination. Dock är *Flytta* ett viktigt projekt som behöver få fortsatt finansiering för att utvecklas och implementeras till en fullskalig version.
 - Sweden.se, där Svenska Institutet kan ges ett tydligare uppdrag för marknadsföring av Sverige som talangdestination, vilket kan anses vara ett bredare uppdrag än marknadsföring av Sverige genom Sweden.se
- Det är bra att tiden för anställning vid så kallat spårbyte inte föreslås förkortas. En förkortning skulle kunna få till följd att den arbetstagare som hamnar hos en oseriös arbetsgivare bara har tre månader på sig att finna ett nytt jobb (arbetstillståndets giltighetstid) för få stanna kvar i landet, vilket i sin tur påverkar både jobbsökandeprocessen och förutsättningarna för en framtida arbetsgivare att nyrekrytera.
- Utredningen bör kompletteras med information gällande spårbyte mellan olika områden och hur det idag kan innebära att man som arbetstagare kan behöva lämna landet.
- Som exempel:
- Sedan en tid tillbaka kan du som arbetsgivare inte välja om du vill anställa på arbetstillstånd eller uppehållstillstånd för forskare. Problem uppstår då som vi uppfattat det från näringslivet i förlängningsärenden, för dem som fick ett arbetstillstånd trots att de var forskare, vilket kräver att individen behöver lämna landet i samband med spårbytet, vilket i sin tur påverkar berörd arbetsgivare. Detta är förmodligen ett övergående problem, men bör belysas.
- Utredningen måste tydliggöra nödvändigheten av stärkt myndighetssamverkan på frågan; *Om det finns ett behov av ytterligare myndighetssamverkan vid arbetskraftinvandring?*
- Som exempel
- Är det nödvändigt att tydligare beskriva hur hela processen ser ut från förberedelse och ansökan om arbetstillstånd, personnummer med mera till mottagande och integrering, där exempelvis Försäkringskassan, Migrationsverket och Skatteverkets samordning, roller och funktion i ett arbetsflöde och på en tidsaxel gentemot individ och familj/medföljande tydligare behöver framgå. Hur ser stegen ut, var finns flaskhalsarna och väntelägena, med mera. Den förstudie som refereras till i betänkandet och sker inom ramen för Regeringens samverkansprogram *Kompetensförsörjning och livslångt lärande* är viktig och kan bidra med underlag.
 - Eures roll och funktion som del av arbetsförmedlingen.
- Utredningen bör beakta möjligheterna att utöka möjligheterna för fler små och medelstora företag att certifiera sig (Migrationsverkets certifiering för arbetstillstånd), vilket kortsiktigt får förmodas innebära behov av ökade resurser hos Migrationsverket för att bibehålla eller minska handläggningstider, men som i längden kan effektivisera handläggningen. Detta mot bakgrund att utredningen anger att förslaget inte medför behov av ny finansiering för Migrationsverket.

- Mot bakgrund av att utredningen pekar på att det saknas en långsiktighet och kontinuitet i arbetet med talangattraktion och mottagande av arbetskraft från utlandet, saknar utredningen förslag till nationell finansiering till lokala initiativ inom en arbetsmarknadsregion, i syfte att bidra till stärkt talangattraktion, mottagande och integration, som direkt och indirekt gagnar hela landet. Detta är nödvändigt i ljuset av att näringslivet vitnar om ett skriande och ökande behov av internationell talang och kompetens för att klara teknikomställningen inom exempelvis elektrifiering, automatisering och digitalisering, där de geografiska områdena i Sverige innefattande industriella nav och deras utveckling att locka till sig internationella talanger har en avgörande betydelse för teknikomställningen och hela Sveriges utveckling.

Som exempel:

- o Business Region Göteborg bedriver idag genom de arbetsmarknadsregionala satsningarna MoveToGothenburg och International House Gothenburg, tillsammans med andra lokala och regionala aktörer, ett nödvändigt arbete både med talangattraktion, mottagande och integration. Kostnader som tas av oss som arbetsmarknadsregional aktör förknippat med dessa satsningar, kommer till stor nytta för hela landet, sett till näringslivets sammansättning och med många underleverantörer ute i landet som direkt eller indirekt påverkas av vilka effekter dessa insatser har på de industriella navens utveckling och kompetensförsörjning.
- o Internationella kontakter vittnar om att det avsätts betydande resurser i andra länder, till exempel Finland och Danmark på talangattraktion och mottagande. Konkurrenssituation om internationell talang och arbetskraft är idag global.

Med möjligheter till ökad nationell finansiering för aktörer som verkar inom en arbetsmarknadsregion inom initiativ kopplat till talangattraktion, mottagande och integration och för att möta näringslivets omfattande industriella omställning och internationella talangbehov, kan en ökad långsiktighet och kontinuitet tryggas i dessa satsningar och därigenom bidra till en hållbar tillväxt, fler arbetstillfällen och en stärkt konkurrenskraft för hela Sverige i en global kontext.

1.3 BEDÖMNING UR EKONOMISK DIMENSION

En god finansiering till insatser för talangattraktion, mottagande och integration påverkar positivt den samhällsekonomiska utvecklingen, svensk konkurrenskraft, att förbättra näringslivsklimatet och bidrar i längden med skatteintäkter och ökade produktionsnivåer. Detta beskriver bland annat Svensk Näringslivs rapport; *Det samhällsekonomiska värdet av arbetskraftsinvandringen till Sverige under 2018*, där man tar upp att den rekordstora arbetskraftsinvandringen under 2018 bidrog med 34 miljarder till BNP och 12 miljarder i skatteintäkter.

Med omfattande strukturomvandling inom näringslivet och sett till den stora teknikomställningen som sker på många områden och samtidigt, för ökad digitalisering, elektrifiering och automatisering bedömer vi ett fortsatt stort tryck och nödvändigheten av internationell kompetensförsörjning inom en mängd branscher, för såväl stora som små och medelstora företag.

Ur ett lokalt och arbetsmarknadsregionalt perspektiv läggs redan idag omfattande medel i pengar och personal bland lokala offentliga aktörer för att stötta en positiv näringslivsutveckling, dels inom marknadsföring och talangattraktionsinsatser, dels i

mottagande och integrationsdelen för arbetstagare och medföljande familjemedlemmar/partner. Behovet av internationell kompetens speciellt inom tillväxtregioner är stort och hänger ihop med att upprätthålla en god konkurrenskraft i ett globalt perspektiv, och därigenom bidra till ökad export och en fortsatt jobbtillväxt i direkta och indirekta arbetstillfällen inom hela landet.

Med nationell finansiering för lokala initiativ inom en arbetsmarknadsregion kopplat till internationella talanger, för att möta näringslivets omfattande industriella omställning, skulle en ökad långsiktighet och kontinuitet kunna tryggas i dessa satsningar och därigenom bidra till en hållbar tillväxt, fler arbetstillfällen och en stärkt konkurrenskraft för hela Sverige i en global kontext.

I övrigt är det viktigt i generell mening att föreslagna regler utformas för att förhindra stora och oproportionerliga kostnader i enskilda fall, speciellt för de riktigt små företagen.

1.4 BEDÖMNING UR EKOLOGISK DIMENSION

Sverige är ett land i framkant när det gäller innovation för en hållbar tillväxt och att bidra till nödvändiga åtgärder för klimatet.

Generellt skapar ökade hinder för internationell talangattraktion en risk för att svenskt näringslivs utvecklingstakt hämmas och innovationskraften påverkas negativt. Internationellt utbyte och internationell talang behövs och är en förutsättning för att klara miljöomställningen. Kompetensförsörjningsfrågan är idag den enskilt viktigaste frågan för en stor del av svenskt näringsliv.

1.5 BEDÖMNING UR SOCIAL DIMENSION

Det är viktigt att stävja ett missbruk av internationell arbetskraft, vilket utredningens förslag möter upp mot.

Samtidigt är det viktigt att öka satsningarna på internationell talangattraktion, mottagande och integration för arbetstagare och medföljande familjemedlemmar. Med omfattande strukturomvandling inom många branscher, en teknikomställning och global konkurrenssituation att rekrytera och trygga framtida kompetensbehov, finns en risk att det inte satsas tillräckliga medel i en global kontext.

Tillgodoses inte näringslivets kompetensbehov, slår det på svensk konkurrenskraft och attraktivitet för investeringar och etableringar, vilket på lite längre sikt kan få negativa sociala och samhällsekonomiska konsekvenser för hela samhället i minskade och förlorade arbetstillfällen, en lägre tillväxt och minskade skatteintäkter till välfärd.

Business Region Göteborg bedömer att vi står inför ett tekniskt och strukturomvandlingsmässigt skifte och utvecklingssprång i svenskt näringsliv inom många branscher, och vilket kräver internationell talang att arbeta i vårt land, samtidigt som ökade behov av resurser till att marknadsföra Sverige för internationell talang och mottagande-/integrationsarbete behövs – vilket i ett motsatsförhållande kan leda till negativa samhällsekonomiska konsekvenser, inte minst ur en social dimension.

1.6 ÄRENDET

Business Region Göteborg har av Regeringskansliet fått i uppdrag att svara på *Remiss av betänkandet Ett förbättrat system mot arbetskraftsexploatering m.m. (SOU 2021:88)*. I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen eller materialet i betänkandet. Remissvaren ska ha kommit in till Justitiedepartementet senast den 8 februari 2022.

1.7 KOMPLETTERINGAR

Business Region Göteborg vill lyfta fram följande områden som de viktigaste punkterna att kompletteras utredningen

1. Att alla relevanta myndigheter skall få i uppdrag att inom sitt ansvarsområde utveckla arbetet att medverka till marknadsföringen av Sverige som talangdestination.
2. Det är viktigt att ytterligare tydliggöra nödvändigheten av stärkt myndighetssamverkan på frågan; *Om det finns ett behov av ytterligare myndighetssamverkan vid arbetskraftinvandring?*
3. Förslag till ökad nationell finansiering till lokala aktörer som verkar inom en arbetsmarknadsregion med initiativ kopplat till talangattraktion, mottagande och integration.

Kompletteringarna är nödvändiga för att möta näringslivets omfattande industriella omställning och samlade behov av internationell talang. Genom tilläggen tryggas en långsiktighet och kontinuitet i lokala aktörers satsningar inom en arbetsmarknadsregion och som dessutom har en god kännedom och förankring i hur arbetsmarknadsregionens näringslivs behov ser ut och matchas på bästa sätt. Sammantaget bidrar det till hållbar tillväxt, fler arbetstillfällen och en stärkt konkurrenskraft för hela Sverige i en global kontext.

1.8 BILAGOR

1.8.1 Bilaga 1: Remiss av betänkandet Ett förbättrat system mot arbetskraftsexploatering m.m. (SOU 2021 88)

1.8.2 Bilaga 2: Ett förbättrat system mot arbetskraftsexploatering m.m. -sou-2021-88-med-omslag